

QP Code : 04015

(2½ Hours)

[Total Marks : 75]

- N.B. :** (1) All questions are **compulsory**.
 (2) **Figures** to the right indicate **full marks**.

1. (A) Choose the correct alternative (any **eight**) :— **8**
- (i) Progressive elimination of government control over economic activities is known as _____.
(Liberalisation, Privatisation, Globalisation)
  - (ii) _____ is a process of selling government equity to private parties.
(Liberalisation, Globalisation, Disinvestment)
  - (iii) The UDHR consists of a preamble and _____ articles.
(20, 25, 30)
  - (iv) Philosophy of _____ influenced French Revolution.
(Plato, Hobbes, Rousseau)
  - (v) _____ of Indian constitution prohibits untouchability.
(Article 14, Article 16, Article 17)
  - (vi) Plant eating animals are known as _____.
(Herbivorous, Carnivorous, Omnivorous)
  - (vii) _____ is a graphic representation of the trophic structure and function.
(Food chain, Food web, Ecological Pyramid)
  - (viii) The _____ stressors are also called job-related stressors.
(Organisational, Individual, Environmental)
  - (ix) Choice between two or more desirable goals is known as _____ conflict.
(Approach-Approach, Approach-Avoidance, Avoidance-Avoidance)
  - (x) _____ is a negative judgement of a group and its individual members.
(Value, Ethics, Prejudice)
- (B) State whether the following statements are '**True**' or '**False**' (any **seven**) :— **7**
- (i) India embarked on the process of Liberalisation in 1991.
  - (ii) The maximum number of farmers' suicides have occurred in Punjab.
  - (iii) Human rights are absolute.
  - (iv) Articles 22-27 of UDHR are concerned with civil rights.
  - (v) Fundamental Rights are enshrined in Part III of Indian constitution.
  - (vi) Contract Farming is undertaken by large corporate firms either by buying the land or taking land on lease basis.
  - (vii) Chlorofluorocarbons are the primary causes of depletion of ozone layer.
  - (viii) In an eco system the plants are primary producers.
  - (ix) Eustress is a negative stress.
  - (x) Racism is an example of prejudice.

2. Explain the concept of 'Liberalisation' and evaluate the positive and negative impact of liberalisation. **15**

OR

Explain the concept of 'Globalisation' and discuss the impact of globalisation on Indian industry.

[TURN OVER

3. Define 'Human Rights' and examine the important landmarks in the evolution and development of human rights. **15**

OR

Elaborate the provisions which guarantee 'Right to Freedom' under Indian Constitution.

4. Explain the concept of 'Sustainable Development' and examine its basic components. **15**

OR

Examine the meaning of stress and enumerate the major causes of stress.

5. Critically evaluate Maslow's theory of self-actualization. **15**

OR

Write short notes on (any three) :-

- Advantages of Privatisation.
- Civil Rights.
- Impact of environmental degradation.
- Significance of ethics in individual development.
- Types of conflict.

(मराठी रूपांतर)

(२ तास)

(एकूण गुण : ६०)

- सूचना : (१) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहेत.
(२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
(३) आवश्यकता वाटल्यास इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

१. (अ) योग्य पर्याय निवडा (कोणतेही आठ) :-

(१) आर्थिक क्षेत्रावरील सरकारी नियंत्रण टप्प्याटप्प्याने कमी होण्याच्या प्रक्रियेला _____ म्हणतात.

(उदारीकरण, खाजगीकरण, जागतिकीकरण)

(२) खाजगी संस्थांना सरकारी मालकीचे समभाग विकण्याची प्रक्रिया म्हणजे _____

(उदारीकरण, जागतिकीकरण, निर्गुतवणूक)

(३) मानवी हक्कांच्या वैश्विक जाहीरनाम्यात प्रस्ताविका आणि _____ कलमे आहेत.

(२०, २५, ३०)

(४) फ्रेंच राज्यक्रांतीमागे _____ यांच्या तत्त्वज्ञानाची प्रेरणा होती.

(प्लेटो, हॉब्स, रुसो)

(५) घटनेच्या _____ ने अस्पृश्यता बंदी केली आहे.

(कलम १४, कलम १६, कलम १७)

[TURN OVER

- (६) झाडपाला खाणान्या प्राण्यांना _____ म्हणतात.
(शाकाहारी, मांसाहारी, सर्वभक्षी)
- (७) _____ हे आहारासंबंधी रचना व कार्याचा आलेख दर्शविते.
(अन्नसाखळी, अन्नजाळे, पर्यावरणीय पिरॅमिड)
- (८) _____ ताणांना कामासंदर्भातील ताण म्हणूनही ओळखले जाते.
(संघटनात्मक, व्यक्तिनिष्ठ, पर्यावरणीय)
- (९) दोन किंवा अधिक इष्ट उद्दिष्टांमधील निवड याला _____ द्वंद्व म्हणतात.
(दृष्टिकोन-दृष्टिकोन, दृष्टिकोन-टाळाटाळ, टाळाटाळ-टाळाटाळ)
- (१०) _____ म्हणजे एखादा समूह किंवा त्यातील व्यक्तिबद्दल नकारात्मक मत.
(मूल्ये, नैतिकधारणा, आकस)

(ब) चूक की बरोबर ते लिहा (कोणतेही सात) :--

७

- (१) भारतात उदारीकरणाची प्रक्रिया १९९१ मध्ये सुरु झाली.
- (२) सगळ्यात जास्त शेतकऱ्यांच्या आत्महत्या पंजाबमध्ये झाल्या आहेत.
- (३) मानवी हक्क अमर्यादित आहेत.
- (४) मानवी हक्क जाहीरनाम्याच्या २२ ते २७ कलमात नागरी हक्क दिले आहेत.
- (५) घटनेच्या तिसऱ्या भागामध्ये मूलभूत हक्क मान्य केले आहेत.
- (६) जमीन भाडेतत्त्वावर किंवा विकत घेऊन, मोठे उद्योगधंदे करारधारित शेती करतात.
- (७) ओझोन थराच्या न्हासाला प्रामुख्याने क्लोरोफ्लुरोकार्बन कारणीभूत आहेत.
- (८) पर्यावरणीय व्यवस्थेत झाडे ही प्राथमिक उत्पादक असतात.
- (९) युस्ट्रेस हा नकारात्मक ताण आहे.
- (१०) वंशवाद हे आकसाचे एक उदाहरण आहे.

२. 'उदारीकरण' ही संकल्पना स्पष्ट करा. उदारीकरणाच्या सकारात्मक आणि नकारात्मक परिणामांचे मूल्यांकन करा. १५

किंवा

'जागतिकीकरण' ही संकल्पना स्पष्ट करा आणि भारतीय उद्योगांवर जागतिकीकरणाच्या होणाऱ्या परिणामांची चर्चा करा.

३. 'मानवी हक्कांची व्याख्या करा. मानवी हक्कांच्या उत्क्रांतीमधील महत्त्वाच्या टप्प्यांचे परीक्षण करा. १५

किंवा

भारतीय राज्यघटनेने मान्य केलेल्या 'स्वातंत्र्याच्या हक्कासंबंधी' तरतुदींवर लिहा.

[TURN OVER

४. 'शाश्वत विकास' ही संकल्पना स्पष्ट करा आणि तिच्या मुख्य घटकांचे परीक्षण करा. १५

किंवा

'ताण' म्हणजे काय ? ताण निर्माण होण्याची मुख्य कारणे काय आहेत ?

५. मॅस्लॉच्या आत्मपूर्तीच्या सिद्धांताचे टीकात्मक परीक्षण करा. १५

किंवा

थोडक्यात टीपा लिहा (कोणत्याही तीन) :--

- (अ) खाजगीकरणाचे फायदे.
- (ब) नागरी हक्क.
- (क) पर्यावरण न्हासाचे परिणाम.
- (ड) व्यक्तीच्या विकासात नैतिकतेचे महत्त्व.
- (इ) संघर्षाचे प्रकार.